

Barajlar, Nehirler ve Haklar

Barajdan etkilenen topluluklar için faaliyet rehberi

IRN

International Rivers Network
Linking Human Rights and Environmental Protection

Teşekkürler

Bu faaliyet rehberi Oxfam Avustralya ve Ford Vakfı'nın cömert desteğiyle üretilmiştir. Bu metin Aviva Imhof, Ann Kathrin Schneider ve Susanne Wong tarafından yazılmıştır. Son taslağı Shannon Lawrence yayına hazır hale getirmiş ve Jamie Greenblatt düzeltmelerde yardım etmiştir. Tracy Perkins resimleme, düzenleme ve tüm projenin yönetiminde paha biçilmez yardım ve bilirkişi görüşü sağlamıştır. Haris Ichwan'a güzel resimlemeleri için teşekkürler. Hesperian Vakfı'na geniş koleksiyonlarından resimlemeler kullanmamıza izin verdiği için teşekkür ederiz.

İstişare grubumuza yorumlar ve öneriler sağladıkları için ve barajdan etkilenen topluluklarla rehberin alan uygulamasını yaptıkları için müteşekkirimiz. Bu rehber barajdan etkilenen insanlar ve onların dünyanın dört bir yanındaki müttefiklerinin cesaret ve ilminden ilham aldı.

İstişare Grup, Girin Chetia (Hindistan), Pianporn Deetes (Tayland), Ira Pamat (Filipinler), Franklin Rothman (Brezilya), Kevin Woods (Tayland/ABD) ve Ercan Ayboğa'dan (Türkiye) oluşuyor.

Orijinal resimlemeler Haris Ichwan tarafından yaratıldı. Sayfa 7, 10 (üstte), 11, 12 (altta), 13, 14, 18, 19 (altta), 20, 23, 28 (altta), 30 (altta), 32, 33 (altta), ve 36'daki resimlemeler Hesperian Vakfı'nın nazık katkısı sayesinde yapıldı.

1) Türkiye'deki baskı Hasankeyfi Yaşamta Girişimi tarafından organize edilmiştir. İletişim: Fax: 0412 228 45 09,
www.hasankeyfgirisim.com / hasankeyfgirisim@gmail.com

Türkçe'den çeviren: Delal Kasımoğlu

Dizayn : Etik Ajans - Tel: 0212 426 63 30
Basım : Gün Matbaası - Tel: 0212 580 63 81
Yayın : Uluslar arası Nehirler Ağı, 2006

Barajlar, Nehirler ve Haklar

Barajdan etkilenen topluluklar için faaliyet rehberi

IRN

International Rivers Network
Linking Human Rights and Environmental Protection

Terminoloji / Anlaşılması zor kelimeler

Tazminat: İnsanların kayıplarının yerine geçmesi için verilen para veya başka şeyler.

Faaliyetine Son Verme: Bir barajı imha etmek ya da kullanımını durdurmak. Bu, bir barajın yapısını değiştirmeyi, sürekli olarak kapaklarını açması veya barajı ortadan kaldırmayı içerebilir.

Yerinden çıkarılma (Öteleme): İnsanların evlerinden ve topraklarından çıkarılması

Akıntı yönünde (Nehrin aşağıya akımı): Barajın altında veya aşağısında yer alan bölge.

Alan araştırmaları: İnsanlarla konuşarak ve olan bitene direkt olarak bakarak elde edilen bilgi.

Hafifletme/Azaltma: Bir barajın etkilerinin azaltılması için alınan önlemler. Bunlar; vahşi hayat barınakları kurmayı, suyu barajın akış yönüne salıvermeyi ve etkilenen insanlara para ve yeni geçim kaynağı sağlamayı kapsayabilir.

Sivil Toplum Kuruluş (STK): Hükümetten bağımsız organizasyon.

Şiddet içermeyen direkt eylem: Karar veren kişilere baskı yapmak ve bir mücadele hakkında kamu bilincini arttırmak için düzenlenmiş barışçıl hadise.

Kamu kalkınma bankası: Hükümetlere ve şirketlere imar için borç para veren, Dünya Bankası (World Bank) ve Amerikan Kalkınma Bankası (Inter-American Development Bank) gibi uluslararası bir banka. Kamu kalkınma bankaları hükümetler tarafından kontrol edilirler.

Tekrar işletme: Nehrin daha doğal bir şekilde akması için barajın çalışma şeklinin değiştirilmesi.

Telafi Tazminatı: Var olan bir barajı neden olduğu kayıpları yerine koyması da zararları telafi etmesi için verilen para veya başka şeyler.

Rezervuar/Baraj gölü: Bir barajın inşaatı sonucu oluşan göl.

Yeniden Yerleştirme: Bir baraja yol vermek için insanları yeni ya da var olan köylere yerleştirmek.

Schistosomiasis (Parazit): Taze suda, kanallarda, nehirlerde ya da göllerde yaşayan birtakım salyangoz tipine temas etmekten kaynaklanan bir hastalık.

Çökelti/Tortu: Bir nehir tarafından taşınan kum, toz ve taşlar.

Yukarı Akım: Baraj setinin yukarısında bulunan, baraj gölünü ve nehrin ötesindeki alanı kapsayan bölge.

Dünya Barajlar Komisyonu: Barajların verimi için çalışmak, seçenekleri gözden geçirmek ve geleceğe yönelik baraj inşaatı teklifleri yapmak için kurulmuş bağımsız ve uluslararası kurul. Son raporları 2000 senesinde çıkarıldı, www.dams.org adresinden bilgi edinebilirsiniz.

İçerik Tablosu (İçindekiler)

Giriş	2
1. Bölüm: Barajlar Hakkında Temel Bilgiler	3
Baraj nedir?	3
Barajlar ne yaparlar?	3
Kimler yararlanır? Kimler kaybeder?	4
Barajlar nasıl çalışırlar?	5
Kimler barajlara ödeme yapar?	6
2. Bölüm: Barajların Etkileri	7
Grafik: Barajın etkileri.....	8
Yerinden çıkarılmanın gerçekleri.....	10
Akış yönündeki milyonlarca insan etkilendi.....	12
3. Bölüm: Yıkıcı Barajlara Karşı Uluslar arası Hareket.....	14
Baraj Karşıtlarının Başarıları.....	15
Başarılar... Ancak barajlar hala toplulukları tehdit ediyor.....	16
4. Bölüm: Barajlara Karşı Koymanın Yolları	17
Kampanyanızı planlayın	18
Barajlarla mücadelede önemli stratejiler.....	20
Baraj inşasının her aşamasında neler yapabilirsiniz	24
5. Bölüm: Barajlara Alternatifler.....	29
Enerjiye alternatifler.....	29
Suya alternatifler.....	32
Sel idaresine alternatifler.....	34
Sonuç	36
Yerel Kontaklar	37

Giriş

Dünyanın her yerinde, insanlar büyük barajlara karşı koyuyorlar. Nehirlerini ve geçim kaynaklarını yeni barajlardan korumak için savaşıyorlar. Eski barajların neden olduğu sorunlar için **tazminat** talep ediyorlar. Enerji, su ikmali ve sel idaresi için daha iyi alternatifler öneriyorlar. Hepsi hayatlarını etkileyecek kararlara bir ses vermek için savaşıyorlar. 20 yılı aşkın bir süredir, barajlara karşı uluslararası hareket güçlendi ve birçok başarı kazanıldı. Bazı barajlar durduruldu. Küçük barajlar ve su tasarrufu gibi daha iyi alternatifler uygulandı. Halklar daha iyi tazminat aldılar. Bazı barajlar yıkıldı.

Ancak yeni barajlar dünya genelinde toplulukları tehdit etmeye devam ediyorlar.

Uluslar Arası Nehirler Ağı bu faaliyet rehberini yeni barajlar tarafından tehdit edilen toplulukları yetkilendirmek ve gelişen uluslar arası baraj karşıtı hareketle ilgili fikirleri paylaşmak için kuruldu. Uluslar Arası Nehirler Ağı ve dünya çapındaki diğer **Sivil Toplum Kuruluşları** (STK'lar) , size mücadelenizde yardım etmeye hazırlar. Size yardım edebilecek STK'ları rehberin sonundaki listede bulabilirsiniz.

Umarız bu rehber, planlanmış bir baraja nasıl karşılık vermenize, nasıl kendi haklarınızı savunacağınıza ve kararlarda etkin olmayı nasıl talep etmenize karar vermek için gerekli bilgiyi ve araçları sağlıyordur.

- ▶ Rehberin başlangıcında terminoloji ve tanımlarının bir listesi yer alır. Bu kelimeler rehberde **kalin** görünmektedirler.
- ▶ 1. Bölüm barajların nasıl çalıştıklarını, barajlardan kimlerin yararlandığını ve barajlara kimlerin ödeme yaptığını içeren barajlar hakkında genel bilgi verir.
- ▶ 2. Bölüm barajın topluluklar ve doğal kaynaklar üzerindeki etkisini anlatır.
- ▶ 3. Bölüm insanların yıkıcı barajlara karşı verdikleri uluslararası mücadele ve başarılarını tanımlar.
- ▶ 4. Bölüm toplulukları, barajlara karşı nasıl mücadele yürütebileceklerini ve kendi haklarını savunabileceklerine dair bilgilendirir.
- ▶ 5. Bölüm insanlara su, enerji ve sel idaresinde ihtiyaçlarını karşılayacak daha iyi bilgi seçenekleri sunar.
- ▶ Rehberin sonunda size yardım edebilecek kişi ve kuruluşların telefon numaraları ve adreslerinin yazılı olduğu Bölgesel iletişim listesini bulabilirsiniz. Zararlı barajlara karşı olan mücadelenizde başarılar dileriz. Adalet ve onur için olan çabalarımızda biriz. Ölüm için değil, yaşam için su!

Uluslararası Nehirler Ağı

1. BÖLÜM

Barajlar hakkında temel bilgi

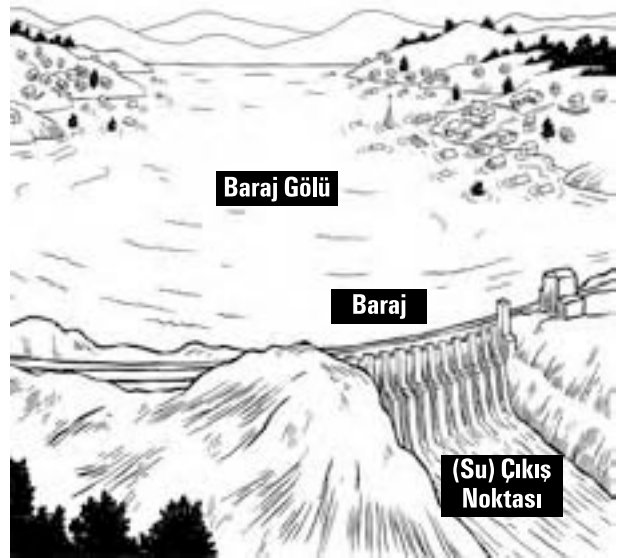
Baraj nedir?

Nehrin bir tarafından öte tarafına inşa edilmiş duvara baraj denir. Barajlar topraktan, kayadan ya da betondan yapılır. Nehir akışını durdurup, **baraj gölü** (rezervuar) adı verilen yapay gölleri oluştururlar. Baraj göllerinde kontrol altına alınmış olan su, elektrik üretiminde, sulama ve içme suyu sağlanmasında, gemi seyrine yardımda, sellerin kontrolünde ve eğlence amacıyla kullanılabilir. Bazı barajlar birkaç farklı amaç için de kurulabilir.

Dünyada 47.000'den fazla (15 metreden yüksek) baraj inşa edilmiştir. Çin, Amerika Birleşik Devletleri ve Hindistan en çok barajlara sahiptirler. Dünyanın en yüksek barajları 250 metreden uzun (ya da 60 katlı bir binadan daha yüksek) ve birkaç kilometre genişliğindedirler. Milyarlarca dolara mal olurlar ve inşa edilmeleri 10 yıldan daha fazla zaman alır.

Barajlar ne yaparlar?

- **Su kaynağı** (içme suyu ve endüstriyel üretim) ve **sulama** amaçlı kullanılan barajlar suyu **baraj göllerinde (rezervuarda)** depo ederler. Bu su büyük borular veya kanallar kullanan çiftçilere ya da şehirlere gönderilir.
- **Hidro enerji barajları** türbin denilen pervane makinelerini çalıştırmak için suyu kullanarak elektrik üretirler. İletim hatları aracılığıyla elektrik, şehirlere ve fabrikalara gönderilir. Su türbinlerden geçtikten sonra, barajın aşağısındaki nehre geri bırakılır.
- **Sel kontrol barajları** şiddetli yağmurlar esnasında selin **akış yönünün** üzerindeki etkisini azaltmak için suyu depolarlar.
- **Gemicilik (taşımacılık) barajlarıysa** botlar yıl boyunca nehrin aşağısına ve yukarısına seyahat edebilsinler diye suyu depolarlar ve nehirdeki suyun seviyesi alçakken suyu tekrar serbest bırakırlar.

Barajlar değişik şekil ve ölçülerde yapılır, ancak çoğuları şöyle görünür.

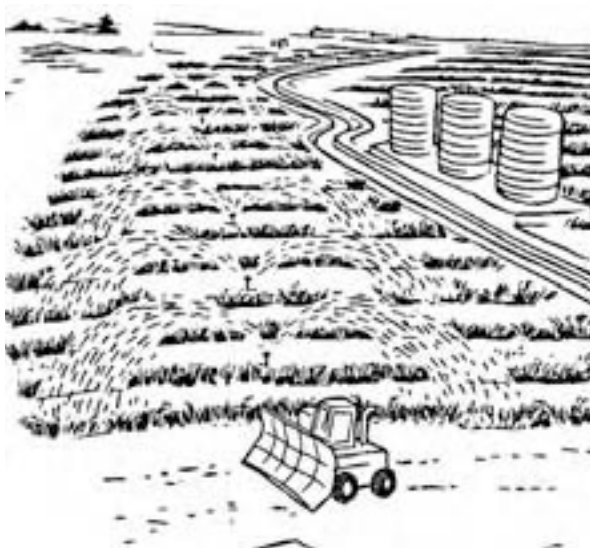
Kim yararlanır? Kim kaybeder?

Fabrikalar ve kentsel alanlar barajlar tarafından depolanan sudan ya da üretilen enerjiden faydalanırlar. Büyük zirai şirketler sulama için ucuz sudan yararlanırlar. Barajlar çoğu zaman kaynakları kırsal topluluklardan alıp şehirlerde yaşayan insanların ya da sanayilerin yararına kullanırlar. Bazen bu sanayiler ve insanlar komşu ülkelerde de olabiliyor.

İnşaat ve mühendislik şirketleri de faydalanırlar. Barajları tasarlamak ve inşa etmek için milyonlarca dolar alırlar. Hükümetler bir barajın inşası ya da çalışması sırasında toplanan vergilerden kazanç sağlayabilirler. Barajlar için harcanan yüklü miktarlardaki para yüzünden bazı hükümet ya da firma çalışanları zaman zaman rüşvet alırlar.

Büyük barajlardan en çok zarar görenlerse kırsal yörede yaşayan çiftçiler ve yerli halktır. Milyonlarca insan barajlara veya baraj göllerine yol yapmak için evlerinden tahliye edildiler. Akış yönünde yaşayan milyonlarcası da kaynaklarını ve geleneksel geçim kaynaklarını kaybettiler.

Daha da kötüsü, barajdan etkilenebilecek insanların durumu barajı inşa etme konusunda karar alınırken nadiren göz önünde bulundurulur. Bu insanlar genellikle, bilgilendirilme ve açık duruşma haklarını, yeni arazi ve geçim kaynağı talep etmeyi ve barajlara karşı koymayı bile bilmezler. Barajın hemen yanında yaşıyor olsalar bile elektrik veya sudan faydalanamazlar.

Büyük toprak çiftçileri barajdan sulama amaçlı su ve enerji alabiliyorlar.

Barajdan etkilenen insanlar bunlardan yararlanamıyor ve tarımda daha da zorlanıyor

Bazı barajlar sel felaketlerini sınırlandırmaktan ziyade arttırabiliyorlar

Barajlar nasıl çalışırlar?

Barajlar bazı yararlar sağlayabildikleri gibi, çoğu kez umulan miktarda enerji üretemeyebilir ya da arazi sulayamayabilirler. Su kaynağı amaçlı barajlar çoğunlukla söz verilenden daha az su sağlar. Bu genellikle karşılaşılan bir durumdur çünkü baraj yatırımcıları nehirde mevcut olan su miktarını fazla tahmin ederler.

Sel kontrol amaçlı barajlar küçük selleri durdurabilirler ancak büyük sellerde hasarları daha kötü bir boyuta ulaştırabilirler. İnsanlar güvende hissettikleri için bir barajın akış yönüne evler ya da iş yerleri kurabilirler. Oysa büyük bir sel olduğunda ya da baraj gölü sel suyunu tutamadığında, akış yönünde daha fazla insan malını hatta canını kaybedebilir.

Barajlar sonsuza kadar çalışamazlar. Genellikle belli yıl zarfında iş görmek üzere inşa edilirler. Bir barajın yaşam süreci, nehirdeki tortu miktarı dahil birçok etkene dayanır. Zamanla baraj gölleri tortuyla dolar. Tortular arttıkça barajlar daha az etkin olmaya başlarlar ve daha fazla işleyemez hale gelene kadar devam eder.

Barajlar iyi çalışmadıklarında, hükümetler ve halk zarar görür.

Eski Arjantin Başbakanı Carlos Menem, Yacyretá barajını "yolsuzluk abidesi" diye tanımlıyor. Bu barajın giderleri 2.7 milyar Amerikan Doları'ndan 11.5 milyar Amerikan Doları'na çıktı ve proje hala bitmedi.

Arjantin ve Paraguay'da yer alan baraj, farz edilenden %60 daha az enerji üretiyor. Barajı yöneten grubun milyarlarca dolar borcu var ve proje kar getirmediğinden bu borçları geri ödeyemezler.

Hükümetler barajları inşa etmek için çoğu zaman borç para alırlar. Bolca para kazanmayı umarlar. Ancak, barajlar beklenildiği kadar enerji üretmezse hükümetlerde bu borçları geri ödeyecek kadar para olmayabilir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinden kesebilirler, bu da yine insanların zarar görmesine sebep olur.

Nakit para bakımından fakir ülkelerin riskli barajlara yatırım yapmaları Dünya Bankası gibi kuruluşlara olan borçlarını arttırabilir. Böyle durumlarda, yoksulluğu azaltmak için kurulan barajlar aslında fakirliği arttırabilirler.

Kimler barajlara ödeme yapar?

Her yıl yaklaşık 40 milyar Amerikan Doları barajlar için harcanır. Barajların inşası çok pahalı olduğundan genellikle hükümetlerin birçok fon sahibinden borç almaları gerekmektedir. Dünya Bankası barajlara fon sağlayan en önemli kuruluşlardan biridir. Bu **kamu kalkınma bankası** tüm dünyada toplam 600 baraj için 60 milyar Amerikan doları harcamıştır. Asya Kalkınma Bankası, Afrika Kalkınma Bankası ve Amerikan Kalkınma Bankası gibi bölgesel kalkınma bankaları da hükümetlere ve şirketlere baraj inşa etmeleri için borç vermektedirler.

Kamu kalkınma bankaları barajın kurulmasının bir kısmına fon sağlayınca, hükümetin özel bankalardan borç alması da kolaylaşır. Japonya ve Almanya gibi zengin ülkeler de baraj kurmak isteyen hükümetlere kredi ve hibe verirler.

Baraj kurulduktan sonra hükümet bu kredileri geri ödemek zorundadır. Baraj umulan parayı elde edemezse bile hükümet borçları geri ödemek zorundadır.

Zengin ülkelerdeki insanlar baraj yapımından 2 şekilde faydalanırlar. Baraj kuran şirketler barajı inşa ederken para alırlar ve hükümetler verdikleri kredileri geri alırken faiz ödemesiyle birlikte alırlar.

2. BÖLÜM

Barajların Etkileri

Malisemelo Didian Tau yaşadığı yer olan Lesotho-Afrika'da büyük bir su kaynağı barajının kurulma planını ilk duyduğunda bu plana karşı koydu. Ancak baraj kurucuları, sadece birkaç insanın yerlerinin değiştirilmesiyle birçok insanın hayatının daha iyi olacağını söyleyerek Malisemelo'yu ikna ettiler. Malisemelo ve halkına tazminat, su kaynağı, okullar ve yeni evler vaat ettiler.

Fakat sözler tutulmadı. Malisemelo;" Arazilerimiz için yeterince tazminat almazsak bu hem çocuklarımızın hem de gelecek neslin ölümü olur, çünkü gelecekte hayatta kalmalarına yardım edecek hiçbir şeyleri olmayacak" diyor.

Bu sadece Malisemelo'nun hikâyesi değil. 40 ila 80 milyon arasında insan barajların önünü açmak için evlerini terk etmek zorunda bırakıldılar. Bu insanların çoğu şimdi daha da fakirleştiler. Geçinme vasıtaları, kültürleri ve toplumları yıkıldı.

Barajlar dünyanın en önemli hayvan habitatlarını ve verimli tarım arazilerini işgal etti. Nehirler harap oldu. Balık endüstrisi zarar gördü. Bazı balık, hayvan ve bitki türleri yok oldu.

Bu bölüm barajların toplum ve doğal kaynaklar üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Barajların yerlerinden edilmiş aileler ve barajın akış yönünde yaşayan topluluklar üzerindeki belirli etkileri inceleyeceğiz. Sonra da Lesotho'daki toplumların kendi hayatlarını ve geçim kaynaklarını korumak için neler yaptıklarını tartışacağız.

Giriş

Barajlar toplulukları tahrip ediyorlar

Baraj gölünün alanında yaşayan aileler ev, toprak ve geçim vasıtalarını kaybediyorlar. Topluluklar çoğu zaman toplu bir şekilde yeniden yerleştirilmiyorlar ve insanlar genellikle göçten sonra daha yoksullar.

Baraj gölleri hayvanların yaşadıkları yerleri tok ediyorlar

Orman, sulak alan ve hayvanlar açısından önemli başka yerler sular altında kalıyorlar. Barajlar ayrıca hayvanların yaşadıkları yerleri bir birinden koparıp toplu göç yolları engelleyebiliyor.

Baraj gölleri sağlık sorunlarına neden oluyor

Moskito ve başka hastalık taşıyan hayvanlara baraj gölleri yeni yaşam alanları sunduğu için malarya (sıtma) ve şistosomiasis gibi hastalıklar çoğu zaman ortaya çıkıyor.

1. BÖLÜM

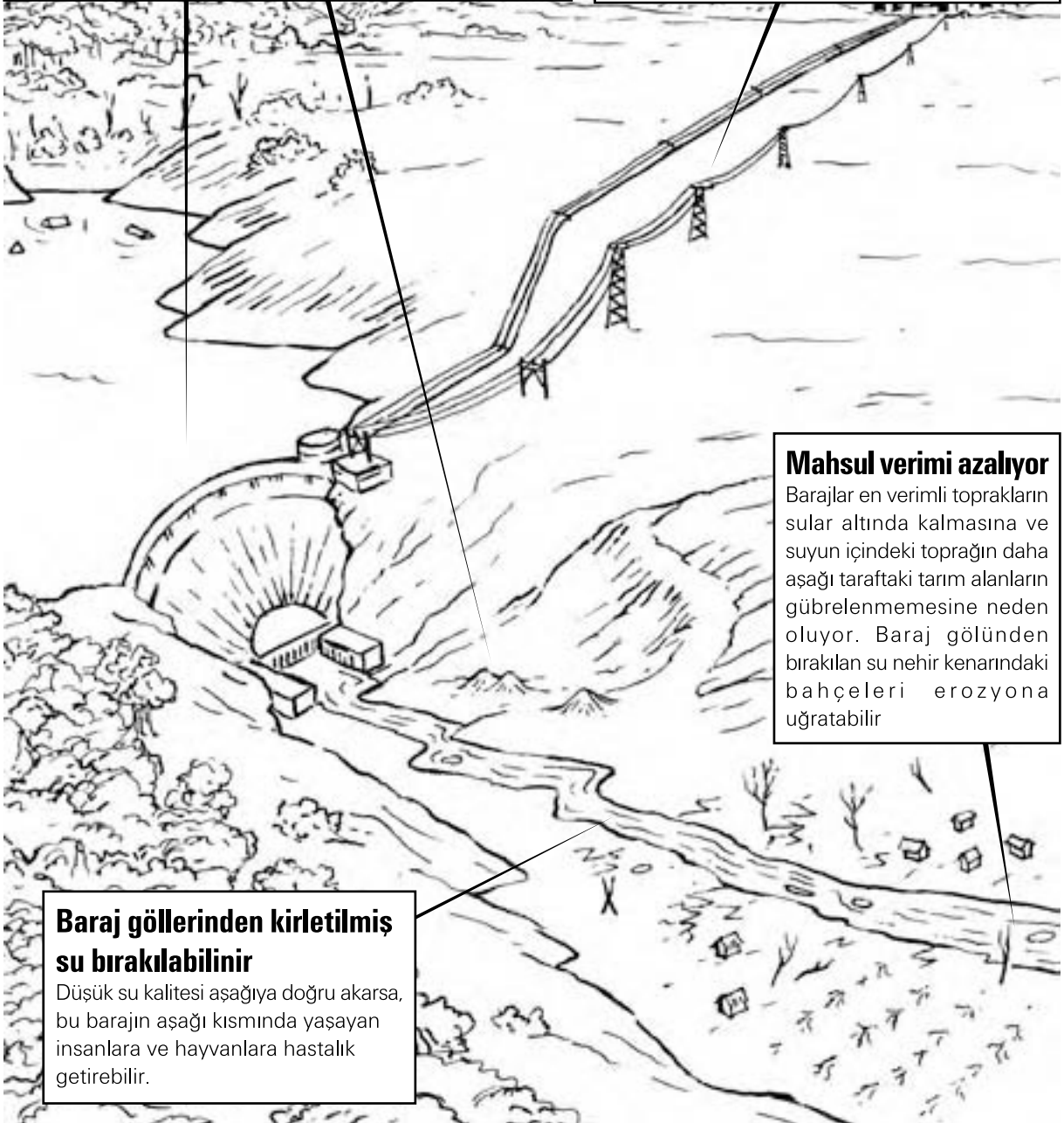
Barajlar hakkında temel bilgi

Barajlar balık ve balıkçılığı öldürüyor

Barajın üst kesimindeki balıkların sayısı göç edemedikleri için gittikçe azalıyor. Barajın alt kesiminde suyun kalite ve akış miktarındaki değişiklikler balıkları öldürebilir. Balıktan gıda ve gelir sağlayan insanlar bu durumda zarar görür.

Barajlar su ve enerjiyi zenginlere verir

Baraj ve baraj gölleri nehirde kırsalda çiftçilerin ve balıkçıların kullandığı suyu alıyor. Böylece bu tür hizmetleri ödeyebilecek insanlara su ve elektrik sağlanıyor.

Mahsul verimi azalıyor

Barajlar en verimli toprakların sular altında kalmasına ve suyun içindeki toprağın daha aşağı taraftaki tarım alanların gübrelenmemesine neden oluyor. Baraj gölünden bırakılan su nehir kenarındaki bahçeleri erozyona uğratabilir

Baraj göllerinden kirletilmiş su bırakılabilir

Düşük su kalitesi aşağıya doğru akarsa, bu barajın aşağı kısmında yaşayan insanlara ve hayvanlara hastalık getirebilir.

Yerinden çıkarılmanın gerçekleri

Yerinden çıkarılan, yani göç ettirilen, topluluklar acı çekerler

Barajların en önemli etkilerinden biri zorunlu **yerinden çıkarılmadır**. Baraj gölleri insanların yasadıkları, ürün yetiştirdikleri, balıkçılık ve hayvancılık yaptıkları alanları suyla kaplarlar. Bunların arasındaki bazı aileler arazilerinde birkaç nesildir aynı arazide yaşamış olur. Buna rağmen, hükümetler ve baraj kurucuları insanları evlerini ve arazilerini terk etmeleri için zorlarlar. Tüm köyler sel altında kalır.

Yerinden çıkarılma birçok insanı daha da fakirleştirir. Yeterince gıda edinme ve aileyi desteklemek için yeterince gelir kazanma gibi sorunlarla yüz yüze kalırlar. Artık ne balıkçılık ne de çiftçilik yapabilirler. Kırsal kesimde yaşayan insanlar, yeni bir yaşam şekline uyum sağlamaları gereken şehirlere taşınmak zorunda kalabilirler. Şehirlerdeyse, suç ve uyuşturucu maddelerle karşı karşıya kalabilirler.

Yerinden çıkarılma toplumları ve kültürleri tahrip eder. Köyler çoğu zaman bölünür ve ayrılırlar, bu nedenle insanlar arkadaşlarına ve akrabalarına eskisi gibi yakın yaşayamazlar. Yerli insanlar ve etnik azınlıklar çoğu kez baraj inşaatlarının kurbanı olurlar. Kültürel mahaller ve atalarının mezarları sel altında kalabilir. İnsanların atalarından kendilerine yadigar kalan arazileriyle olan bağları kopabilir.

Yeniden yerleştirilen bazı insanlar verimsiz veya çok dik topraklar verildi.

Dünya çapında 40 ile 80 milyon insan barajlardan dolayı yerlerinden edildiler.

Laos'taki Houay Ho barajı için göç etmeye zorlanan bir Nya Heu etnik kökenli; 'Kimimiz göç edersek hastalanacağımızı düşündü. Taşındığımız hiçbir yerin memleketimiz olmadığını düşündü. Mekan hissimiz, ev hissimiz yok oldu' diyor.

Barajlardan etkilenen insanlar sık sık duygusal ve fiziksel sorunlarla karşılaşır. Alkolizm, depresyon, aile içi şiddet, hastalıklar ve hatta intihar vakaları yerlerinden çıkarıldıktan sonra çoğu zaman artar.

Yeniden yerleştirilmede karşılaşılan sorunlar

Barajlar yüzünden yerlerinden çıkarılan insanların bazılarına yeni evler verilir. Buna yeniden yerleştirilme denir. İnsanlar var olan köylere veya sadece barajdan etkilenmiş insanlar için kurulmuş yeni köylere yerleştirilirler.

Baraj kurucuları çoğunlukla insanların hayatlarının yeni yerleşkelerinde çok daha iyi olacağı yönünde sözler verirler. Halkın yeni elektrik, su tesisatı olan büyük evler ve geçimlerini sağlayabilecekleri işler elde edeceğine söz verirler. Ancak, bu sözler genelde tutulmaz. Evler çoğu zaman küçük ve kusurlu olur. İnsanların elektrik ve su faturalarını ödemeye gücü yetmez. Genelde önceden sahip olduklarından daha küçük arazi verilir. Yeni arazi çiftçilik yapmak için eskisine göre daha elverişsiz olabilir.

Yeni yerleştirilen insanlar eskiden yaptıkları gibi çiftçilik, balıkçılık ya da hayvancılık yapamazlar. Bazen baraj kurucuları, halkı; sığır otlatma veya pazarlarda satmak üzere ürün yetiştirme gibi yeni geçim kaynakları bulmaya teşvik ederler. Ancak, bu gibi girişimler genelde başarısız olur ve insanlar geçinmek için öncekinden çok daha fazla zorlanırlar.

Çoğu yeterince tazminat almaz

Tazminat insanların kaybettiklerine karşılık verilen para ya da benzeri şeylerdir. İnsanların aldıkları nakit para çoğu zaman yaşamlarını sürdürmeleri için yeterli gelmez. İnsanlar nakit paraya alışkın değillerse onu uzun süre ellerinde tutmayı bilemeyebilirler.

Birçok insan tazminat almaz. Yaşadıkları yere yasal olarak sahip olmadıkları için hükümet, insanlara tazminat almaya hakları olmadığını iddia edebilir. Toplum arazileri paylaşabilir ya da bazı insanlar diğer insanların sahip olduğu toprakları ekip biçebilirler. Ya da hükümet insanların barajdan etkileneceğini düşünemeyebilir.

Yeni yaşam kurmak için yetersiz gıda veya para ile ailelerin sonucu çoğu zaman gecekonduda yaşamak ve/veya göçmen işçi olmaktır.

Çin'deki Xiaolangdi barajı yüzünden yeniden yerleştirilen Zhang Qui Lau, hükümet yetkililerinin kendisine: 'küçük yurdunuzdan büyük yurdun (vatanın) çıkarları için vazgeçin' dediğini belirtti ve şunları ekledi; 'Evlerimizi ve arazilerimizi onlara bırakmamız karşılığında metrekaresine 15 cent ödeyeceklerini taahhüt ettiler. Hâlbuki şimdiye kadar para ya da herhangi bir şey almadım. Ve kişi başına çok kaliteli araziden yarımşar dönüm düşen aile üyelerimiz, Xiang Yuan'a taşındıktan sonra eskiden sahip olduklarının neredeyse yarısı kadar ve çok daha verimsiz araziye sahip oldular.

Akış yönündeki milyonlarca insan etkilenir

Barajlar, akış yönünde yaşayan milyonlarca insanın geçimine zarar verdi. En çok da balıkçılık ve çiftçilik zarar gördü.

Brezilya'daki Tucuruı barajı yapıldıktan sonra balıkçılıkta % 60 gerileme yaşandı. Bugün çok daha az insane balık yakalıyor.

ürünleri nehir suları altında kalır. Nehirler, tarlaları verimli kılan tortu ve besinleri selle taşır. Barajlarsa bu besin ve tortuların akış yönüne uğramasını engeller. Bu besinler olmadan ürün verimlilik düşebilir. İnsanlar kimyasal gübreler almak zorunda kalabilir, bu çok pahalı olursa çiftçiliği bırakabilirler.

Akış yönündeki su çoğu zaman kirlenebilir. Özellikle akışın düşük olduğu zamanlarda insanlar ve hayvanlar bu suyu içerlerse hastalanabilirler. İnsanlar nehirde yıkanılırsa ciltlerinde yara ya da pişik oluşabilir. Ürünleri sulamak için yeterli suları olmayabilir.

Ani tahliyeler zarara neden olur

Baraj operatörleri bazen baraj göllerinden ani su tahliyelerine karar verirler. Su seviyesi hızla artabilir. Nehirden geçiren insanların hiçbiri uyarı alamayabilirler, yükselen sular bu insanların botlarını ve balıkçılık malzemelerini alıp götürebilir. Bazı durumlarda insanlar boğulabilirler.

Balıkçılık tahrip oldu

Barajlar, su akışını değiştirerek, balıkların üreme yerlerine ve barajın akış yukarısındaki yaşam alanlarına ulaşmalarını engelleyerek balıkçılığa zarar verirler. Balık popülasyonu genellikle düşer. Bazı türler yok olur. Sonuç olarak, insanlar protein ve gelir kaynaklarını kaybederler. Geleneksel yaşam tarzları da zarar görebilir.

Mahsul düşer

Ürünlerinin zarar görmesinden halk olumsuz etkilenir. Su akışındaki değişiklikler, barajların akış yönü boylarını aşındırırlar. Kimi zaman halkın nehir kenarındaki bahçeleri, arazi ve

Yali Falls barajı yapıldıktan sonra Kambocyalı köylüler Se San nehirinde kendilerini yıkayınca iltihap ve cilt hastalığına yakalandılar.

Barajların Etkileri

Lesotho'daki topluluklar yoksullukla mücadele ediyorlar

Lesotho'da Katse barajı inşa edilmeden önce, yerel topluluklar bütün yıl boyunca ürün yetiştirebiliyorlardı. Kabak, bezelye, fasulye, patates ve diğer sebzeleri yetiştirirlerdi. Başkalarıyla paylaşacak kadar ürün yetiştirebilen geniş arazileri vardı.

Ancak yeni yerleşkelerinde, söz konusu topluluklar fakirleştiler. Tazminat sözleri tutulmadı ve yeni geçim kaynakları kesildi. Hatta bazı insanlar yaşamlarını yitirdiler.

Katse Barajı için yerinden olan Nkhono 'Maseipati 'Yeni yerleşme alanındaki hayat çok zor. Yabani sebzeleri elde etmek için bile sürekli mücadele ediyoruz. Molikaliko'da tüm yıl yiyeceğimiz olurdu. Buradaysa tüm yıl açlıkla savaşıyoruz' diyerek yaşadıklarını ifade etti.

Lesotho'daki halk hala adil tazminat hakları için savaşıyor. Barajı kuranlar hakkında şikayette bulundular, taleplerinin propagandasını yaptılar ve gösteriler düzenlediler. 2005'in sonlarında, bir hükümet görevlisi talep ettikleri her şeyi vereceğine dair söz verdi. Peki bu yeni sözler tutulacak mı?

Sizin bölgenizde de bir baraj yapılacağını duyarsanız, bu gibi hikayeleri unutmayınız. Yanı başınızda bir barajın kurulması halinde hayatınızın nasıl değişeceğini düşünün. Ailenizi, geçim kaynaklarınızı, kültürünüzü ve toplumunuzu nasıl etkileyeceğini hayal edin.

Tartışma soruları

- Baraj toplumumuzu nasıl etkileyecek?
- Taşınmak zorunda kalacak mısınız?
- Geçim kaynağınızı nasıl etkileyecek?
- Balıkçılık ya da çiftçiliğinizi etkileyecek mi?

- Olacaksa, ne tür bir tazminat ya da yeniden yerleşme paketi teklifi söz konusu?
- Etkilenen insanların seslerini duyurmak veya taleplerini belirtmek için ne gibi fırsatları var?

3. BÖLÜM

Zararlı barajlara karşı uluslararası hareket

Dünyanın her yerinde milyonlarca insan zarar veren barajlarla mücadele ediyorlar. Pakistan'daki balıkçılar, Tayland'daki çiftçiler ve Guetamala'daki yerli halk barajlarla mücadele ediyorlar. Ayrıca, Japonya'daki üniversite profesörleri, Uganda'daki insan hakları STK'ları barajlara karşı duruyorlar. İnsanların geçim kaynaklarını ve doğal kaynakları korumak için savaşıyorlar. Ve insanların kendi hayatlarını etkileyecek kararlarda yer alma hakları için savaşıyorlar.

İnsanlar bölgesel ve uluslar arası ittifaklarla hep birlikte çalıştıklarında gösterdikleri çabalar çok daha etkilidirler. Bugün baraj karşıtları için Latin Amerika'da, Doğu ve Güneydoğu Asya'da, Avrupa ve Afrika'da ağlar bulunmaktadır. (bkz. daha fazla bilgi için Bölgesel İlişkiler Bölümü)

Bu ağlar; barajdan etkilenen insanları, bu insanların hareketlerini, STK'ları, araştırmacıları ve diğer grupları kapsar. Bu ağlar, bilgi paylaşmada, toplu aktiviteleri organize etmede ayrıca barajları durdurmak ve insanların temel haklarını savunmak için beraber çalışmada kullanılırlar.

Baraj karşıtları, tecrübelerini paylaşmak ve zarar verici barajlara karşı savaşılmaya yönelik stratejiler geliştirmek için iki tane uluslar arası toplantı düzenlediler. 1997'de 20 farklı ülkeden gelen katılımcılar Brezilya'da toplandılar. İkinci toplantı 2003'te Tayland'da 61 ülkeden gelen 300 katılımcının buluşmasıyla gerçekleşti. Bu hareket gelişmeye ve güçlenmeye devam ediyor.

Baraj Karşıtlarının Başarıları

Daha az baraj kuruluyor

Uluslar arası hareket, barajları durdurmada başarılı oldu. Eskiye göre daha az baraj kuruluyor. Barajlara karşı güçlü direniş sayesinde hükümetler baraj projelerini iptal bile ettiler.

Bazı barajlar yıkıldı

Bugün, ABD’de ve Avrupa’da yıllar önce kurulmuş barajların faaliyetine son veriliyor ya da yıkılıyorlar. Nehirler hayata dönüyorlar. Son yıllarda Fransa’daki Loire ve Léguer nehirlerinin üstündeki birkaç barajın faaliyetine son verildi. Barajlar yıkıldıktan sonra nehirler hayata döndüler. Somon balığı ve diğer tür balıklar tekrar nehrin yukarısına ve aşağısına doğru yüzmeye başladılar.

Etkilenen insanların hakları korundu

Barajlardan etkilenen çoğu insanlar haklarını savunmak için başarıyla mücadele verdi. Bazıları daha iyi tazminat aldılar. Bazıları karar verme aşamasına katıldılar. Ve bazıları sulama suyu ve elektrik aldılar.

Barajlardan etkilenen insanların ve destekçilerinin sayesinde, artık baraj inşasını iyileştirmede kullanılan uluslar arası kriterler var. Bu kriterler **Dünya Barajlar Komisyonu (WCD)** tarafından geliştirildi. WCD, etkilenme potansiyeli olan insanların onayı olmadan hiçbir barajın kurulmaması gerektiğini belirtir. Barajı kuranlar, etkilenen insanlarla tazminat için bir anlaşma imzalamalıdır. Şartlara uyulmadığı takdirde, etkilenen insanlar baraj kurucularına karşı yasal olarak dava açabilmelidirler. Çoğu hükümet bu ilkeleri kabul etmemiştir fakat barajdan etkilenen insanlar hakları için mücadele ederken bu kriterleri kullanıyorlar.

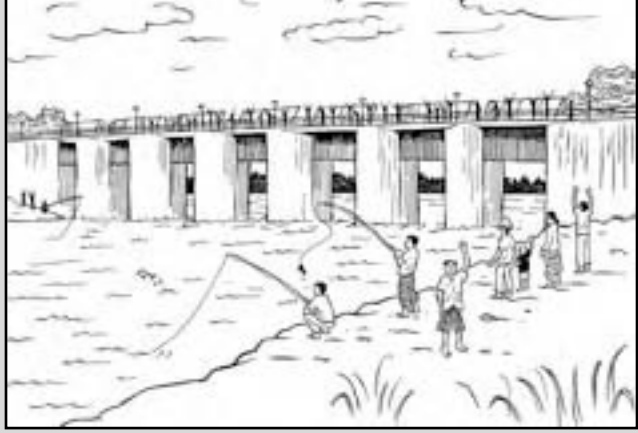
Barajlara daha az para

Barajlar çok pahalıdır. Latin Amerika’daki, Afrika’daki ve Asya’daki hükümetler kamu kalkınma bankalarından ve özel bankalardan barajlar için harcamak üzere borç para alırlar. 20 yıl önce bu finansörler, barajların kurulması için çok miktarda para verirdi. Bugün, büyük barajlara karşı olan güçlü direniş sayesinde, projeler için daha az kredi veriyorlar. Bu durum hükümetlerin baraj inşa etmesini güçleştirdi.

Rasi Salai Barajında köylüler zafer kazandılar

2000 yılında Tayland'daki Rasi Salai barajının kapakları daimi olarak açıldı. Bu barajdan etkilenen insanlar için büyük bir zaferdi.

Rasi Salai Barajı 15000'den fazla insanın tarım arazisini sular altında bıraktı. Bu herkes için bir felaketti. Bu olaydan etkilenen insanlar mücadele etmeye karar verdiler. Nehrin ve halkın geçim kaynaklarının eski haline dönmesi için barajın kapaklarının daimi olarak açılmasını talep ettiler.

İsteklerine dikkat çekmek için baraj gölleri bölgesinde bir protesto köyü düzenlediler. Bazı protestocular baraj mahallini zapt ettiler. Baraj kapakları açılana kadar ayrılmayacaklarını söylediler. Protestocuların bulunduğu bazı yerler tamamen sularla çevrildi. Bu yıllarca sürdü.

Sonunda köylüler kazandılar. Tayland hükümeti baraj kapaklarını açmayı kabul etti. O zamandan beri, Mun Nehri hayata geri döndü. İnsanlar bir kez daha balık yakalayabilir ve nehir kenarında ürün yetiştirebilirler. Geçim kaynaklarını yeniden ele geçirdiler.

Rasi Salai hareketinin bir lideri olan Buppa Kongtham barajın faaliyetine son vermek için neden savaştığını şöyle açıkladı: 'Torunlarıma yapabileceğim tek yardım çevreyi uzun dönemli olarak kurtarmaktır. Şu anda onlar için yaptığım da budur.'

Başarılar var... Ancak barajlar toplumları tehdit etmeye devam ediyorlar

Bunlar büyük başarılar. Fakat hala yapılması gereken çok şey var. Dünya genelinde birçok ülkede hükümetler hala zarar verici barajlar kuruyorlar. Çok sayıda insan hala barajlar ve baraj gölleri nedeniyle evlerini ve arazilerini kaybediyor. Birçok güçlü devletin, bankanın, şirketin ve kalkınma bankasının daha fazla baraj kurmak için büyük planları var.

- Zararlı barajlara karşı olan direncimizi güçlendirmemiz gerekiyor.
- Barajdan etkilenen insanların haklarını savunmak için birlikte çalışmalı, birbirimize destek vermeli ve birbirimizden öğrenmeliyiz.

Çok sayıda insan barajlara karşı hep beraber mücadele ettiğinde hükümetlerin ve şirketlerin baraj kurmaları ve toplumlara zarar vermeleri zorlaşır.

4. BÖLÜM

Barajlara Karşı Koymanın Yolları

Barajlara karşı mücadele etmek ve kendi haklarınız uğruna yapabileceğiniz çok şey var. İlk adım barajla ilgili ve barajın toplumunuz üzerinde ne gibi etkileri olabileceği hakkında bilgi toplamaktır. Sonra ne istediğinizi ve onu nasıl yapabileceğinizi hesaplamalısınız. O zaman hedefinize ulaşmak için harekete geçin. Bu aşama çoğu zaman kampanya olarak adlandırılır.

Kampanyanıza olabildiğince erken başlamanız çok önemlidir. Kampanyanız boyunca yapabileceğiniz bazı önemli işler, bilgi almak ve bilgiyi yaymayı, topluluğunuzdaki diğer insanlarla organize olmayı ve ulusal, bölgesel ve uluslar arası gruplarla birlikte çalışmayı kapsar.

Bazı ülkelerde, baraja karşı organize olmak toplum üyeleri ve onların aileleri için tehlikeli olabilir. Hükümeti veya baraj-inşa planlarını eleştirmek bazen risklidir. Kampanya stratejinizi geliştirirken bu risklerden haberdar olmanız önemlidir.

Bu bölüm, kampanya stratejinizi nasıl geliştirebileceğiniz konusunda öneriler sunar. Baraj-inşası sürecince alabileceğiniz önlemlerin taslağını çizer. Son olarak, baraj inşasının aşamaları tanımlanıp, her aşamada atabileceğiniz önemli adımları teşhis eder.

14 Mart Uluslararası Barajlara Karşı Hareket ve Nehirler için Su ve Hayat Günüdür. Dünya genelindeki yüzlerce grup zarar verici barajlara karşı gösteri yapar, zaferleri kutlar ve kamuyu eğitir. 14 Mart'ta aktiviteler düzenleyerek siz de çabanız ve büyük barajlara olan uluslararası direniş hakkındaki bilinçliliği arttırabilirsiniz.

Kampanyanızı Planlayın

1. Bilgi toplayın

Barajın toplumunuzu ve nehri nasıl etkileyeceğini anlamak önemlidir. Toplum üyelerinizden bilgi toplamak için **alan araştırmalarını** kullanabilirsiniz. Ayrıca STKlar, üniversite araştırmacıları ve diğer gruplar yardımcı olabilirler. İşte üzerinde düşünülmesi gereken bazı sorular:

- Barajdan ve baraj göllerinden hangi köyler ve araziler etkilenecek?
- Ne kadar insan taşınmak zorunda kalacak?
- Ne kadar insan balık avlama sahasını ve tarım arazisini kaybedecek?
- Kaybedecekleri arazinin, ürünün, evlerin ve/veya balık avının değeri nedir?
- Teklif edilen tazminat veya yeniden yerleştirilme nedir?
- Barajı kim geliştiriyor? Hükümet mi, özel bir şirket mi yoksa her ikisi birlikte mi?
- Barajın ödemesini kim yapıyor?

2. Hedefleriniz nelerdir?

Kampanyanızı organize etmede sonraki adım hedeflerinizi hesaplamak ve hedeflerinize ulaşmak için izleyebileceğiniz bir strateji geliştirmektir. İşte üzerinde düşünülmesi gereken birkaç konu:

- Neyi başarmaya çalışıyorsunuz?
- Barajı durdurmak mı istiyorsunuz?
- Daha iyi bir tazminat mı istiyorsunuz?
- Toplumunuzu etkileyen bir barajın kararlarında söz sahibi mi olmak istiyorsunuz?

Hedeflerimiz hakkında konuşalım.

Hedeflerinizin, toplumunuzdaki diğer üyeler tarafından da benimsendiğine emin olun. Hedefleriniz, kampanyanız için taleplere çevrilebilir. Örneğin: ‘ Okvango Barajını durdurun’ veya ‘Okvango halkı için daha fazla tazminat!’

3. Müttetikleriniz ve muhalifleriniz kim?

İttifaklar kurmak kampanya stratejinizin en önemli bölümlerinden biridir. Mücadelenizde kimlerin yardım edebileceğini düşünün. Başarınız toplumunuzun içinden, genel halktan ve diğer gruplardan ne kadar destek alabildiğinize bağlıdır. Karşıtlarınızın kimler olduğunu düşünün. Güçlü yanları ve zayıflıkları nelerdir? Size karşı çıkmak için ne yapacaklar? Karşıtlarınıza diğer topluluk üyeleri, hükümet görevlileri, baraj kuran şirketler ve finansörler dâhil olabilir.

4. Hedefleriniz kimlerdir?

Size istediklerinizi kimin verebileceğini düşünün. Baraj hakkındaki kararları kim veriyor? Bunlar hükümetinizdeki insanlar da olabilir. Ya da bir kalkınma bankası gibi bir baraj finansörü de olabilir. Hedefleriniz bunlardır. Hedeflerinizden hangisi en kolay etkilenebilir? Hükümetiniz etkilenmeye açık değilse, baraj finansörünü ya da baraj kurucusunu etkilemek daha kolay olabilir.

5. Ne tür stratejiler hedeflerinizin fikrini değiştirebilir?

Hedeflerinizi fikrini değiştirmeye ve taleplerinizi desteklemeye ne ikna edebilir? Protestolar etkili olacak mı? Medya raporları fikirleri değiştirecek mi? Meclis'teki veya Yasama Organı'ndaki herhangi bir çalışma etkili olacak mı? Genellikle hareketlerin birleşmesi en başarılı olanıdır. Yapacağınız hareketleri kronolojik olarak listeleyin. Kimin hangi hareket için sorumlu olacağının herkes tarafından anlaşıldığından emin olun. Bu sizin kampanya stratejinizdir.

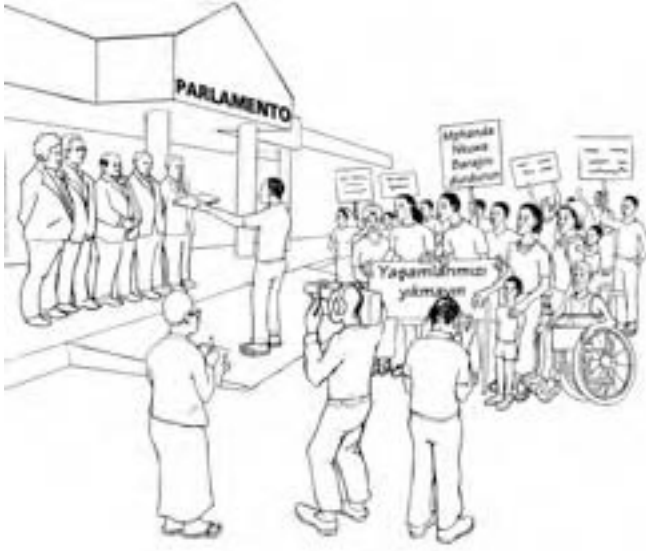
6. Kampanyanız için ne tür fona ihtiyacınız var?

Her kampanya, yürüyüşler ve gösteriler düzenleme, bilgisayar ve internet erişimi, telefon, kampanya materyallerini basma gibi kaynaklara ihtiyaç duyar. Çoğu grup, üyelerinin bağışlarıyla ayakta kalır. Diğer kaynaklar ise vakıflar, yardım dernekleri ve ülkedeki diğer insanlardır. Daha fazla fon elde etmek için ülkedeki daha büyük STK'larla iletişime geçilmelidir. Onlar fon sağlamak için daha yeni fikirler getirebilirler.

Barajlarla mücadele için önemli stratejiler

Bazı stratejiler baraj yapım sürecinin tüm aşamalarında etkili olabilir. Burada yürüteceğiniz kampanya boyunca yapabileceğiniz aktivitelere yönelik fikirler sunulmuştur.

Harekete geçirin ve organize edin

Etkilenen insanları ve genel toplumu mücadelenizde destek olmaları için organize edin ve harekete geçirin. Kampanyanızın başarısı çok sayıda insanı birleştirmenize bağlıdır. Hükümetler ve baraj kurucuları çoğunlukla topluluk üyeleri arasında çekişme yaratmaya çalışacaklardır. Toplumunuz içinde erkenden birlik ve güç kurduğunuzda, baraj kurucularının sizi ayırması zorlaşacaktır.

İnsanları harekete geçirmenin bir yolu kendi organizasyonunuzu yaratmaktır.

Ayrıca diğer organizasyonlara ilişkilendirilip

bir ağ oluşturabilirsiniz. Ülkenizde barajlar üzerine ulusal bir ağ olup olmadığını araştırın. Kampanya stratejinizi planlamak ve nasıl harekete geçeceğinizi tartışmak için toplantılar düzenleyin. STK'larla, akademisyenlerle, araştırmacılarla, avukatlarla ve teknik uzmanlarla ittifak yapın.

Mücadelenize dikkat çekmek için yürüyüşler, gösteriler, grevler, boykotlar ve kuşatmalar düzenleyin. Bu aktivitelerin en başarılı olduğu durum, baraj üzerinde karar veren kurumlar hedeflenerek yapıldığında gerçekleşir. İlçe ve illerde toplu mitingler düzenleyin.

Bilgi dağıtın

Baraj ve barajın topluluğunuz üzerindeki potansiyel etkileri hakkında bilinçliliği arttırmak için broşürler, afişler, raporlar ve başka materyaller üretin. Bu materyaller etkilenen insanlara, genel topluma, ülke genelindeki çevre ve insan hakları gruplarına ve hükümet dairelerine dağıtılabilir. Bu, taleplerinizin propagandasını yapmak için iyi bir yoldur.

Medyayla çalışın

Mesajınızın reklamını radyo, gazeteler ve televizyonu kullanarak yapın. Bu hükümetin ve baraj kurucularının üstüne taleplerinizi dinlemek için baskı yapacaktır. Geçmişte benzer konular hakkında yazmış olan gazetecileri çağırın ve hikayenizi anlatın. Basın toplantısı düzenleyin. Aktivitelerinize medyayı davet edin. Gazetecileri mücadeleniz hakkında sürekli bilgilendirin. STK'lara ve diğer destek gruplarına, mesajınızı daha farklı yollarla nasıl ulaştırabileceğiniz hakkında danışın.

Hükümetiniz ve finansörlerle lobi faaliyetlerinde bulunun

Karar verici yetkililerle buluşup kaygılarınızı anlatın. Taleplerinizin desteklenmesi için yerel ya da ulusal hükümet yetkililerini, Meclis üyelerini ikna edin. Hükümetteki karar verici yetkililer ve baraj finansörlerini hedef alan dilekçe ve mektup yazma kampanyaları organize edin. Baraj özel ya da kamu gelişim bankaları tarafından finanse ediliyorsa, uluslararası STK'larla bu finansörleri hedef alan çalışmalarda bulunun.

Yasal işlemlerde bulunun

Yasal işlemler bazen barajı erteleme ya da durdurma veya etkilenen kitle için daha iyi tazminat alınması için kullanılabilir. Avukatlar bulup baraj kurucuların kanunları ihlal edip etmediklerini öğrenin. Birçok hukukçu ve hukuk şirketi iyi bir neden için ücretsiz yardımcı olabilir.

Alternatifler önerin!

Baraja alternatifler önermek için uzmanlardan yardım almaya çalışın (Daha fazla bilgi için 5. Bölüme bakınız).

Brezilyalılar Pilar Barajını durdurmak için örgütleniyorlar

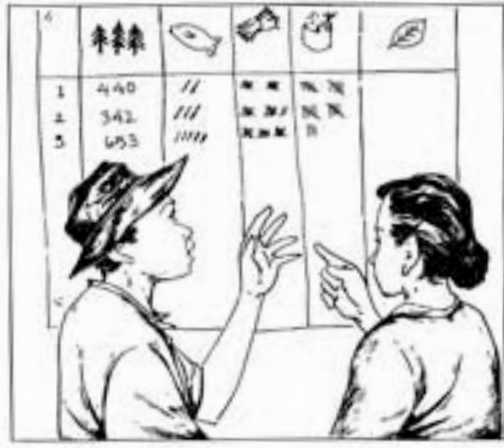
1990'larda, güçlü yabancı şirketler Brezilya'nın Minas Gerais eyaletinde Piranga nehri üzerinde bir baraj kurmak istemişlerdir. Bu baraj çiftçilikle uğraşan 133 aileyi yerinden edecek ve balıkçılığa büyük zarar verecekti. Nehirdeki su seviyesinde oluşacak değişim nedeniyle akıntı yönü boyunca yaşayan binlerce insanı etkileyecekti.

Yerel halk, bir STK, üniversite araştırmacıları ve kilise cemaatleri Pilar Barajı'yla savaşmak için bir ittifak kurdular. Barajın kendi yaşamları üzerinde ne gibi etkileri olabileceğini öğrenmeye çalıştılar. Şirketin yaptığı çalışmaları inceleyip birçok hatalarını buldular. Barajların çevreye olan etkilerinden endişe duyan hükümet yetkilileriyle de bu konuyu paylaştılar.

STK ve araştırmacılar, halkı baraj hakkındaki bir açık duruşmaya hazırlamak için yaptıkları çevresel çalışmaları açıkladılar. Ayrıca çiftçilerin arazileri, geçimleri ve kaynakları hakkındaki görüşlerini resmi çalışmalarda sunulanlarla karşılaştırmalarında yardımcı oldular. Halk açık duruşma için çok iyi organize olmuştu. Çocuklar Piranga nehri üzerine şiirler okuyup, yerel halk şirkete 'Fora' (Gidin Burdan) yazılı pankartları gösterdiler.

Toplum liderleri amaçlarını belirtmek için sert ifadelerde bulundular. Yerel halktan gelen baskı, şirketlerin yaptırdığı çevreye olan etkileri araştırmalarına gelen eleştiriler ve hükümet yetkililerinin kaygıları, şirketlerin baraj projesini iptal etmesine neden olmuştur. Yıllar sonra da aynı bölgede şirketlerden biri yeni bir baraj kurmaya çalıştığında, halk tekrar 'HAYIR' dedi, şirketin fizibilite yaptığı alanı işgal etti. 43 gün sonra şirketin teknik elemanları burayı terk ettiler. Toplum gerekli durumda tekrardan direnişe hazırdır.

Taylandlı köylülerin araştırması

Son birkaç yıldır, Thailand ile Burma ülkelerinin sınırı olan Salween Nehri boyunca yaşayan halk, kendi hükümetlerinin nehir üzerinde baraj yapma planlarına karşı mücadele etti. Bunun üzerine nehirde nasıl faydalandıklarını belgelemek için yerel bilgileri kullanarak bir araştırma yürütmeye karar verdiler. 21,5 yıl boyunca 50 köyden Taylandlı Karen halkı balıkçılık, geleneksel balıkçılık tertibatı, şifalı otlar, sebze bahçeleri ve doğal kaynakları hakkında bilgi topladılar. STK personelleri ve gönüllüleri bilgiyi kaydetmede ve rapor yazmada yardımcı oldular, fakat esas araştırmacılar toplumun üyesiydi. Köylüler, nehir boyunca yiyecek olarak kullandıkları birçok balık, şifalı ot ve yenilebilir bitki türünü teşhis ettiler.

Kendi araştırmanızı yapmanın yolları

1. Adım : Araştırmanın bir parçası olmak isteyen herkesi organize edin. Etkilenen köylerden mümkün oldukça çok sayıda insanı davet edin. Geçiminiz için nehre bağlı olduğunuzu tüm ayrıntılarıyla anlatın ve neyi araştıracağınıza karar verin.

2. Adım : Araştırmayı uygulamak için gruplara bölünün. Gruplara çalışılan konu üzerindeki uzmanlar dahil edilmeli. Örneğin, balıkçılar balıkçılıkla ilgili olanları ve sebze yetiştiricileri nehir kenarı bahçeleriyle ilgili olan araştırmaları yapmalı.

3. Adım : Araştırmanız için ne tür bir yöntem kullanacağınıza karar verin. İşte birkaç fikir: Balıkçılık: Nehri sahalara bölün. Her sahayı araştırmak için bir grup atayın. Her balık avından sonra türlerden örnekler alın. İnsanların tüm balık türlerini yerel isimleriyle öğrenebilmeleri için bir toplantı düzenleyin.

Habitatları, göç modelleri, boyutları, ağırlık ve yumurtlama modelleri ile ilgili konuşun. Fotoğraf makineniz varsa yakalanan her balık türünün fotoğrafını çekin. Tüm fotoğrafları bir kitaba koyun ve balıkla ilgili tüm bilgileri fotoğrafın altına yazın.

Nehir Boyu Bahçeleri: Nehri sahalara bölün. Her sahada, nehir boylarında yürüyün ve nehir boyundaki her bahçede ölçüm yapın. Her bahçenin sahibini, her bahçe sahibinin ne yetiştirdiğini ve sebzeleri nasıl kullandıklarını (örneğin yemek ya da satmak için) kaydedin. Sebzeler pazarda satılıyorsa, ne kadara satıldıklarını yazın.

4. Adım : Araştırma sonuçlarınızı kaydedin. Karar alıcıları etkilemek için bu sonuçları nasıl kullanacağınıza karar verin.

Baraj inşasının her bir aşamasında yapabileceğiniz faaliyetler

Bu bölüm baraj kurulumunun üç aşamasını ve her bir aşamada belirli olarak nasıl harekete geçebileceğinizi tanımlar. Baraj inşasının üç ana aşaması inşaat öncesi hazırlık, inşaat ve işletmedir.

1. Aşama: İnşaat öncesi hazırlık

Süre: 2 ila 20 veya daha fazla yıl.

Bu aşama boyunca ne olur?

Bir baraj yapılmadan önce, baraj kurucuları planlar geliştirir ve baraj inşaatının mümkün olup olmadığını anlamak için birçok çalışma yaparlar. Ayrıca barajın etkilerinin neler olabileceğini görmek isterler.

Araştırmaların çoğu yabancı şirketler tarafından yapılır.

Kadastro çalışanları ve sondaj aletleri bir barajın bölgenizde planlandığının ilk göstergesidir.

- 1. Ön Fizibilite İncelemesi.** Bu çalışma barajın kurulup işletilebilmesinden emin olmak için yapılır. Alanın bir baraj için uygun olup olmadığını belirlemede, ne kadar enerji ve su üretilebileceğini hesaplamada ve barajın toplam maliyetini hesaplamada kullanılır.
- 2. Fizibilite İncelemesi ve Detaylı Tasarım.** Bu çalışma bir baraj inşa etmek için iklim, jeoloji, nehirde su miktarı gibi gereken bilgileri araştırır. Barajın yapılması planlanan alanda yabancıları ölçüm yaparken ve yeri sondalarken görürseniz, muhtemelen fizibilite incelemesi yapıyorlardır.
- 3. Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED).** ÇED barajın çevreye verdiği etkilerle ilgilenmekle sorumludur. Ayrıca, barajın neden olacağı çevresel nedenler için hafifletme ölçümleri önermekle yükümlüdür. ÇED'ler genellikle etkilerin çoğunun hafifletilebileceğini ve barajın kurulması gerektiğini söylerler.
- 4. Yeniden Yerleşim Planı/Sosyal Gelişim Planı.** Baraj gölü alanında yaşayan insanlar için yeniden yerleşim planlarını kapsar. Ayrıca etkilenen diğer insanlara tazmin etme planlarını da kapsar. Barajın akış yönünde yaşayan ve bundan etkilenen halk çoğunlukla bu planın dışında kalır.

Bu çalışmalar tamamlandığında baraj kurucuları, hükümetler ve bankalarla görüşerek barajın inşası için fon almaya çalışırlar.

Bu aşamada ne yapabilirsiniz?

Baraj projesini etkilemek için en iyi zaman budur. Barajın toplumunuza zarar vereceğini düşünüyorsanız, barajı durdurmaya çalışın. Yerel kanunlara göre haklarınızın neler olduğunu öğrenin. Barajdan kimin kârlı çıkacağını kimin kaybedeceğini müzakere etmek için hükümetten açık duruşma talep edin. Barajı durdurmak için dava açmaya çalışın. Daha iyi alternatifler veya tazminat planları geliştirmek için uzmanlarla çalışın ve bunları halka ilan edin. Bir barajı durdurmak için kampanyanız başarılı olsa bile hükümet barajı tekrar kurmaya çalışabilir. Uzun dönemdeki mücadeleniz için güçlü ittifaklar kurmak çok önemlidir.

Baraj çalışmalarını tenkit edin

Çalışmaların halka açık olmasını talep edin. Çalışmaların örneklerini alabilerseniz uzmanlar bulup incelettirin ve uzmanların incelemelerini yayımlayın. Çoğu uzman bu incelemeleri ücretsiz olarak yapacaktır. Uzman incelemeleri sayesinde çalışmalardaki problemler belirlenebilir ve baraj kurulduğu halde nelerin ters gideceği tahmin edilebilir.

Kendi çalışmalarınızı yapın

Barajlar, çoğu zaman halkın nehire ne kadar bağlı yaşadığını gösteren çalışmalar yapılmadan kurulurlar. Baraj kurulursa, halkın tam tazminat alma ihtimali çok düşüktür çünkü ne kaybettiklerine dair kayıtlı herhangi bir belge yoktur. Topluluğunuzun nehire nasıl bağlı olduğunu kaydetmek çok önemlidir. Bu alan araştırmaları ayrıca barajın neden olabileceği hasarları vurgulayabilirler. Taylandlı köylüler de aynı amaç için ‘Taylandlı Köylülerin Araştırması’ adında bir araştırma metodu geliştirdiler. (23. sayfadaki kutuya bkz.)

Finansörleri hedef alın

Baraja kimin fon sağlayabileceğini bulun. Finansörler yabancı ülkelerden, kampanyanıza destek istemek için o ülkelerdeki STK’larla irtibata geçin. Bu rehberin sonundaki kontaklar listesine bakınız.

Sözleşme talep edin

Taşınmaya karar vererseniz, size vaat edilen her şeyi içeren bir sözleşme imzaladığınızdan emin olun. Sözleşmeyi anladığınızdan emin olun. Anlamadığınız hiçbir şeyi imzalamayın. Hükümetler ve baraj kurucuları genellikle daha iyi evler ve araziler alacağını söyleyler, fakat bu nadiren doğrudur.

Ne denildiğinin hakkında şüphe duyma. İmzanı buraya at. Bana güven.

Anlamadığın bir şeyin altına imza atmayın!

2. Aşama: İnşaat

Süre: 5 ila 15 yıl. İnşaat süreci tahmin edilenden daha uzun olabilir. Bu bazen teknik zorluklardan bazense yolsuzluklardan dolayıdır.

Bu aşama boyunca ne olur?

Bir barajın inşaat süreci genellikle şöyle olur:

1- Sandık (ön) baraj: Bu küçük baraj nehirin akışının değiştirmek için kurulmuştur. Bunun amacı büyük barajı inşaat alanının suyla dolmamasını sağlamaktır.

5- Gelecekteki baraj gölü: Baraj yapıldıktan sonar baraj gölü suyla dolar. Bazen baraj gölün dolması bir veya daha fazla alır.

4- Ana baraj inşaatı: Ana barajın yapılması bir çok yılda ancak inşaat edilebilir.

2- Akış yönünde sandık baraj: Bazen barajın aşağı tarafında (akış yönüne) bir sandık baraj kurmak gerekir ki nehirde su geri tepip inşaat alanına girmesin.

3- Sapma (normal güzergâhtan çıkarma) tüneli: Baraj inşaatı boyunca nehir bu tünelden akar. Bazı durumlarda bir tünel dağın içinden yapılır ve nehirde burda aşağıya doğru akıtılır.

Bu devrede ne yapabilirsiniz?

Baraj inşaatı başlamış olsa bile kampanyanızın başarılı olma ihtimali hala vardır. İnşaatı durdurabilir, daha fazla tazminat alabilir veya projeyi iyileştirebilirsiniz. Mücadelenize devam etmeniz çok önemlidir.

Gösteriler düzenleyin

Bu aşamada, bazı gruplar ablukalar ve diğer şiddet içermeyen direkt eylem türlerini düzenleyip inşaatı durdurmaya çalışırlar. Siz bunu yapamıyorsanız, inşaatı ve yeniden yerleştirilmeyi denetleyin. Hükümet ya da barajın kurucuları vaat ettikleri sözleri yerine getirmezlerse, protesto ve benzeri faaliyetler düzenleyip sözlerini tutmalarını isteyin.

Uluslararası STK'larla çalışın

Baraj bir kamu kalkınma bankası tarafından finanse ediliyorsa, finansörün barajla ilgili sorunlardan haberdar olup olmadığından emin olmak için uluslararası STK'larla çalışın. Baraj kurucuları inşaatı veya yeniden yerleştirilmeyi uygun biçimde yapmadıkları hallerde, finansörler baraj kurucularına baskı yapabilirler.

3. Aşama: İşletme

Süre: 50 yıl civarı (bazen daha fazla, bazen daha az)

Bu aşamada ne olur?

Barajlar kurulduktan sonra yaşlanmaya başlarlar. Bazı baraj gölleri en kısa sürede tortuyla (kum vs.) dolar. Bazı barajlar tehlikeli olabilir veya yıkılabilirler. Bir baraj ömrünün sonuna geldiğinde onarılmaya ya da faaliyetine son vermeye ihtiyacı vardır. Dünyadaki birçok grup, insanlara ve nehlere olan etkisinden dolayı barajların faaliyetine son verilmesini ister.

Bu aşamada ne yapabilirsiniz?

Telafi tazminatı talep edin

Baraj kurulmuş olsa bile bazı şirketler ve hükümetlerin hala tazminat ödemeye yasal zorunluluğu olabilir. Bu kanunun size uygulanabilirliğini araştırın. Dünyanın dört bir yanında barajlardan etkilenen birçok insan **telafi tazminatı** veya geçmişteki hasarlar için tazminat talep ediyorlar. Onlar barajı kuran mercilerden (hükümetler, bankalar, şirketler) barajın etkilerinin sorumluluğunu üstlenmelerini ve etkilenen topluluklara tazminat ödemelerini istiyorlar. Bazıları başarılı oldular (Bir sonraki sayfadaki kutuya bkz.)

Baraj işletmesinde değişiklikler talep edin

Nehir akışının daha doğal olması için baraj işletmesinde değişiklikler talep edebilirsiniz. Buna barajın **tekrar işletilmesi** denir. Bu, günün farklı saatlerinde üretilen elektriğin miktarının değişmesini gerektirebilir. Veya barajın akış yönüne daha fazla su bırakma anlamına gelebilir. Dünya genelinde birçok grup barajların yeniden işletilmesi için mücadele ediyor.

Guatemala'da onarım tazminatı istemek

Guatemala savaşın ortasında hükümet Maya Achi bölgesinde Chixoy Barajı'nı kurdu. Maya Achi'ler oranın yerli halkıdır. 1982'de bazı insanların baraj için taşınmayı reddetmesi üzerine orduya bağlı olmayan bir örgütün askeri kuvvetleri yaklaşık 400 kişiyi öldürdü. 3500'den fazla insan topraklarını terk etmek zorunda bırakıldı. Daha binlercesi topraklarını ve geçim kaynaklarını kaybettiler. Sağ kalanlar yıllarca aşırı yoksulluk içinde yaşadılar.

Ancak adalet istemekten asla vazgeçemediler. Şimdi etkilenen insanlar sosyal, fiziksel ve ekonomik kayıpları için telafi tazminatı talep ediyorlar. Etkilenen toplumlar, bazı STK'lar ve bir araştırmacıyla birlikte, barajın çevre, doğal kaynaklar, yoksulluk ve yiyecek kıtlığı üzerindeki etkilerini belgeleyen bir çalışma yürüttüler. Bu çalışma, Maya Achi'lerin ne kayb ettiklerini ve neden onarım tazminatını hak ettiklerini göstermeye yardımcı olmuştur.

Kasım 2004'te, topluluklar baraj mahallinde büyük bir protesto organize ettiler. Barajı 2 gün boyunca işgal etmeleri üzerine, hükümet ile telafi tazminatlarını görüşmek üzere bir komisyon oluşturma konusunda anlaşıldı. Komisyon ilk toplantısını Aralık 2005'te gerçekleştirdi.

Katliamda sağ kalanlardan biri olan Cristóbal Osorio Sánchez, 'Telafi tazminatları, itibarımızı geri kazanmamıza, kültürümüz ve haklarımıza saygı duyulmasına izin verir. Telafi tazminatları, ailemize katkı sağlayabileceğimiz ve tekrar iyi yaşayabileceğimiz, halkımızın faydalanabileceği projeler geliştirebileceğimiz ve insanların kapasitelerini arttırabileceğimiz anlamına gelmektedir. Telafi tazminatları, insanlara gelecek duygusunu hissettirmeye yardımcı olacak. Hayat hakkında daha iyi hissetmek için...' diyerek düşüncelerini dile getirdi.

5. BÖLÜM

Büyük Barajlara Alternatifler

İnsanlara su, enerji ve selden korunma sağlamak için daha iyi seçenekler mevcut. Bu seçenekler barajlara nispeten genellikle daha ucuz ve inşası daha kolaydır, insanlara ve çevreye daha az zarar verirler.

Tüm dünyada, barajlar toplulukları etkilemekte ve STK'lar büyük barajlara karşı alternatifler konusunda bilgi toplamaktadır. Bu bilgileri baskı yapıp hükümetlerin daha iyi alternatifler üretmelerini sağlamak için kullanılmaktalar. Bu çabaları yıkıcı ve gereksiz barajların inşasını durdurmaya yardımcı oldu.

Bu bölümde baraj alternatiflerini tartışıp, toplumların ve STK'ların daha iyi alternatifleri desteklemek için yaptıkları başarılı etkinliklere dikkat çektik. Umarız bu bölüm size kampanyanızda ileri süreceğiniz alternatifler konusunda fikirler verir. Çünkü her bölgenin farklı ihtiyaçları vardır ve siz de bölgeniz için en iyi seçenekleri bulmaya ihtiyaç duyacaksınız.

Enerjiye alternatifler

Hükümetlerin vatandaşlara enerji sağlama konusunda başvurabilecekleri birçok yöntemi mevcuttur, örneğin enerji talebini azaltmak, var olan güç santrallerini ve iletim hatlarını daha iyi duruma getirmek ve yeni enerji kaynaklarını inşa etmek vb...

Talebi düşürme

Hükümetler fabrikaları, iş merkezlerini ve şehirde yaşayan insanları enerjiyi daha verimli kullanmaya teşvik ederek enerji talebini düşürebilir. Bu; yeni güç merkezleri ve barajlar kurmaktan daha ucuza mal olur ve çevre için daha iyidir. İnsanları daha az elektrik tüketen ampul ve makineleri almaya yönlendirme gibi taktikler enerji tasarrufuna katkıda bulunur.

Hükümetler aşırı elektrik tüketen makineleri kullanan şirketleri ve vatandaşları daha fazla vergi vermeye zorlayabilir. Aynı zamanda hükümetler vatandaş ve sanayicileri elektriği günün farklı zamanlarında kullanmaya teşvik edebilir.

Yeni tasarruf ampülleri enerji kullanımını düşürür.

Mevcut baraj ve iletim hatlarının iyileştirilmesi

İletim hatları enerjiyi güç santrallerinden insanlara, şehirlere ve fabrikalara taşır. Çoğu ülkede, düşük kalite iletim hatları enerjinin taşınırken kaybolmasına neden olur. İletim hatlarının sıklıkla onarılmasıyla enerji kaybı önlenabilir. Mevcut baraj ve güç santralleri de iyileştirilebilir. Üretim yerlerinin temizlenmesi, tortuların yok edilmesi ve diğer teknik düzeltmelerin yapılması halinde santraller daha fazla elektrik üretebilir. Bu iyileştirmeler yeni santraller inşa etmekten daha ucuz olur ve daha az zaman alır.

Daha iyi enerji kaynakları inşa etmek

Çevreye ve topluluklara büyük barajlara nispeten daha az zarar veren enerjiler üretmek mümkün. Bu şekilde büyük şehirlere, fabrikalara ve kırsal köylere enerji sağlanılabilir.

Küçük hidro enerjiler

Küçük hidro enerji barajları genellikle birkaç metre yükseklikte olur. Taş, toprak ya da tahtadan inşa edilebilir. Küçük barajların çoğunluklara göre baraj gölleri yoktur ve insanları yerlerinden etmezler. Nehrin akışı pek değişmez. Çok küçük mini-hidro projeler baraj içermez. Enerji üretmek için nehirde su ayırırlar. Küçük hidro enerji projeleri yerel köylüler oluşturup yönetebilirler. Çin, Nepal ve Hindistan'da binlerce mini-hidro projesi köy ve kasabalara enerji sağlar.

Biokütle enerjisi

Birçok ülkede biokütle yaygın bir enerji kaynağıdır. Biokütle her türlü bitkisel ve hayvansal atık maddelerini içerir. Hayvansal ve tarımsal atıklar fırınları çalıştırmada, gaz üretmede ve yapıları ısıtmada kullanılır. Biokütle çok geniş bir alanda kullanılabilir. Şeker kamışı üretilen ülkelerde, şirketler şeker kamışının saplarını yakarak elektrik üretmeye başlamış bulunmaktalar. Aynı zamanda çeltik kabukları ve odun atıkları kullanılabilir.

Güneş enerjisi

Güneş panelleri güneş enerjisini kullanarak su ısıtma veya elektrik üretme amacıyla çatılara yerleştirilebilir. Daha geniş paneller daha fazla güneş ısısı toplar ve daha fazla enerji üretir.

Rüzgâr enerjisi

Rüzgar enerjisi barajlara göre daha çevre dostudur. Almanya ve İspanya benzeri çoğu Avrupa ülkesinde rüzgar türbinleri sayesinde önemli miktarda enerji üretilir. Şu anda Çin, Hindistan, Güney Afrika ve Brezilya gibi ülkeler temiz enerji üretmek için rüzgar türbinleri inşa ediyorlar.

Jeotermal enerji

Jeotermal enerji yer altındaki ısıyı kullanarak enerji üretir. Bu ısı, yer altındaki su ve buhar baraj göllerini ısıtır. Sıcak jeotermal suyun yeryüzüne çıkarılması için kuyular kazılabilir. Bu güç santrallerinde elektrik üretmek için kullanılabilir. Örneğin El Salvador ve Filipinler elektrik ihtiyacının %25'ini jeotermal kaynaklardan karşılarlar.

STK'lar Uganda'da daha iyi seçenekler tespit ediyor

Uganda hükümeti ve Dünya Bankası Uganda'nın enerji ihtiyacını karşılamak için uzun süredir Bujagali Barajının gerekli olduğunu söylüyorlardı. Ancak Uganda'daki STK'lar hem çevreye daha az zarar verecek hem de insanlar için daha iyi olabilecek alternatifler araştırmak istediler. Böylece geniş çapta alternatifler araştırmaya başladılar. Nisan 2003'te Ugandalı bir STK olan Profesyonel Çevreciler Ulusal Birliği (NAPE) Uganda'ya verilen büyük sözü tutmak için düşünülmüş alternatif "jeotermal enerji" üzerine büyük bir konferans düzenledi. Dünyanın dört bir yanından jeotermal uzmanları, hükümet

yetkilileri, çevreci gruplar ve halk bu toplantıya katıldı. Konferansın ardından, Uganda Enerji Bakanlığı ülke için enerji alternatifleri konusu üzerinde çalışacak bir takım oluşturdu. NAPE'nin emekleri sayesinde, su gücü artık Uganda için tek enerji seçeneği olarak görülüyor. Jeotermal enerji gibi daha iyi, daha ucuz ve daha temiz seçenekler düşünülüyor.

Su ihtiyacı alternatifleri

Dünya genelinde su ihtiyacı (tedariki) için nehir ve nemli topraklar bentlenip ve drenajlanmakta. Ama bu suyun büyük bir miktarı verimsiz sulama ve sızıntı yapan su şebeke sistemleri nedeniyle israf edilmektedir (boşa harcanmak). Şehirlerde yaşayan insanlar da genellikle suyu israf ederler. Su daha kontrollü tüketilseydi, herkesin ihtiyacını karşılayacak kadar bulunurdu. Bu konuda aşağıdaki fikirler işe yarayabilir.

Talebi düşürme

Geniş ölçülü tarım çok fazla temiz su kullanır ve bunun bir kısmını israf eder. Geniş çiftliklerdeki sulama sistemleri tarlalara genellikle bitkilerin ihtiyacından daha fazla su bırakır. Aşırı su toprağa hasar verir. Suyu muhafaza etmek için farklı sulama teknikleri denenebilir. Damlama tekniği kullanılarak yapılan sulamada, su doğrudan bitki köklerine gönderildiği için su daha verimli kullanılır. Damlamalı sulama yöntemi suyu tuttuğu için bitki ve tuzlar için daha iyidir.

Büyük çaplı çiftçiler ve aynı işi yapan dev şirketler bazen kurak alanlarda pirinç ve şeker kamışı gibi suya aşırı gereksinim duyan ürünler yetiştirir. Bu çiftçi ve şirketleri aşırı su gereksinimi olmayan ürünler yetiştirmeye ikna ederek su tasarrufu sağlanabilir.

Yağmur suyu toplama

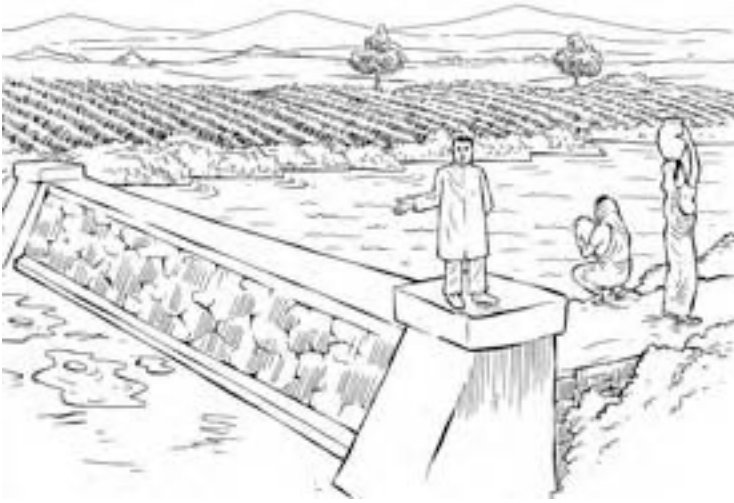
Üretimde yağmur suyu kullanma, topluluklara su erişimi sağlamanın ucuz ve etkili bir yoludur. İnsanlar evlerinin yanlarına tanklar koyup çatıdan inen yağmur sularını biriktirebilirler. Geniş toprak kaplarla ev halkının kullanımı için yağmur suyu toplanabilir.

Çiftçilikte kullanmak için insanlar küçük baraj ve bentler yaparak tepelerden inen suları biriktirir. Su toprağa

nüfuz eder. Suya ulaşmak için kuyular kazılabilir. Bir diğer metot ise nehirlere küçük baraj ve kanallar inşa etmektir. Su; küçük ahşap, taş ya da toprak barajla toplanır ve tarlalara yöneltilir.

Yağmur mahsulü, değişen hayatlar

Hindistan'daki Alwar-Rajasthan bölgesi, 1986'da tıpkı bir çöldü. İnsanlar evlerine ve tarlalarına yetecek kadar suya sahip değildi. O zamanlar halk ve tarım için mevcut suyu artırmak üzere Tarun Bharat Sangh (TBS) adında bir grup oluşturuldu. TBS'nin kurucuları Rajasthan'daki insanların yağmur suyu biriktirdiklerini hatırladı. TBS işe başladığında yağmur suyu toplama amaçlı yapılar unutulmuştu ve onları kimse kullanmıyordu artık.

TBS üretimde yağmur suyu

kullanma bilgeliğini hatırladı ve atalarının nehir boyu yağmur suyu toplamak ve muhafaza etmek için inşa ettikleri küçük barajları yeniledi. Rajasthan'da 1000'den fazla köy var. Küçük baraj ve bentler sayesinde, alandaki yeraltı suyu seviyesi şimdi daha yüksek ve eskiden kuruyan nehirler artık yıl boyu su taşıyor. Bu suyu evde kullanan ve hayvanları ve ürünleri için artık daha iyi su erişimi olan 700.000 civarında insanın hayatı değişti.

"Bizden önceki nesil bizim kadar şanslı değildi" diyor Lachmabai, Rajasthan Mandalwas köyünden yaşlı bir kadın. "Su sayesinde mutluyuz, sığırlarımız ve vahşi yaşam memnun. Mahsullerimiz yetismekte, ormanlarımız yeşil, yakacak odunumuz var, sığırlarımızın yemi var ve kuyularımızda suyumuz var."

Tartışma için sorular:

- Bu konu toplumunuzla ne kadar alakalı?
- Yaşadığınız yerde geleneksel yağmur suyu toplama sistemi var mı?
- Bu sistemlerin hayata kavuşması suya erişiminizi artıracak mı?
- Eğer çok sayıda insana su temin edebilseydiniz, bu bir baraj projesini durdurmanıza yardım eder miydi?

Sel yönetimine alternatifler

Dev barajlar kimi zaman selleri kontrol etmek için inşa edilir. Ama çok büyük seller olunca dev barajlar zararın artmasına neden olabilir. Selleri ve yıkıcılıklarını azaltmanın birçok yolu var. Boşaltma havzalarını (setleri) korumak ve sel uyarı sistemleri kurmak bu yollardan bazıları...

Boşalma havzalarını (setleri) korumak ve onarmak

Selden kaynaklanacak zararları azaltmanın en iyi yollarından biri boşaltma havzasını korumak ve onarmaktır. Nemli topraklar, sel ovaları ve ormanlar suyu tutarak seli önler. Onlar sünger gibidir. Aalar sel sularının hızını azaltır ve suyu sel ovasına daha yavaş dağıtır. Nemli topraklar su seviyesi yüksek dahi olsa fırtına süresince su emer. Su seviyesi düştüğünde nemli topraklar suyu dışarı bırakır.

Günümüzde, birçok nemli toprak, sel ovası ve orman yol ev ve sanayi inşaatları yüzünden tahrip olmakta. Bu selin verdiği zararları artırıyor. Selden daha iyi korunmak için, doğal kaynaklar korunmalı.Tahrip olduklarında yeniden onarılmaları gerekir.

Nehir yatağı daratılıp düz hale getirildi, nehirin doğal akışı ortadan kalktı. Nehir taşkınları esnasında özellikle suyun hızı artırılıyor böylece.

Ormanlar kesilmesiyle erozyon ve nehir taşkınların etkileri arttırıldı.

Yapılar ve fabrikalar yapıldı, ancak nehre çok yakın oldukları

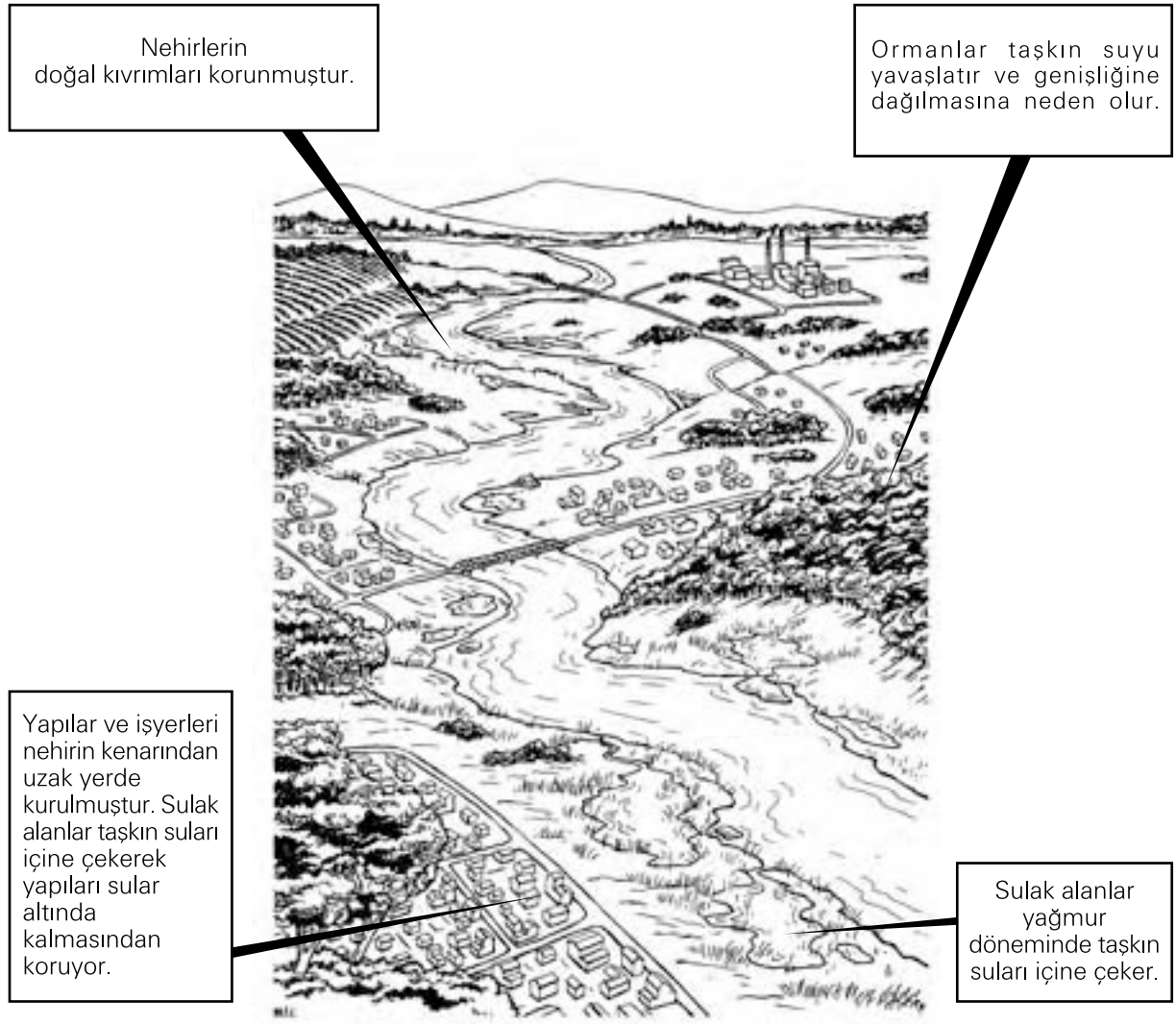
Sulak alanlar yapı ve işyerleri yapmak için yok edildi.

Yanlış Nehir Yatağı Yönetimi

Sel uyarı sistemleri yaratın

Hükümetler, halkın sel olacağını önceden bilmesi için sel uyarı sistemlerine yatırım yapabilirler. Bu hayat kurtarabilir ve selin vereceği hasarları azaltabilir. Erken uyarı sistemleri nehir boylarında yaşayan insanlara selin ne zaman olacağını haber verirler. Bu durum, ilçelerde hoparlörler olmasını ve sel olması halinde acil durum planlarının olmasını gerektirebilir. Diğer sistemler insanların nehirdeki su miktarını takip etmelerine yardımcı olurlar. Su seviyesi belli bir düzeyin üstüne çıkmışsa, halk selin olabileme ihtimalini bilir.

İyi Nehir Yatağı Yönetimi

Sonuç

Umarız bu faaliyet rehberi, yıkıcı barajlara karşı olan mücadelenizde yardımcı olabilmek için yeterince araç ve bilgi sağlar. Umarız haklarınızı ve geçim kaynaklarınızı korurken diğer toplumların başarıları size ilham verir. Mücadelenizde yalnız değilsiniz.

Barajdan etkilenen insanların ve STK'ların 1997'de dediği gibi: 'Güçlü, farklı ve birleşmiş ve davamız adil. Yıkıcı barajları durdurduk ve baraj kurucularını haklarımıza saygılı olmaları için zorladık. Geçmişte barajları durdurduk ve gelecekte de daha fazlasını durduracağız.'

- 'Barajdan Etkilenen İnsanların İlk Uluslar arası Toplantısı'ndaki bildiriden Curitiba, Brezilya 14 Mart, 1997.

Bu sözler doğruluklarını kanıtladı. Birlikte, yıkıcı barajları durdurabilir ve insanların haklarını savunabiliriz. Birlikte, topluluklara ve çevreye zarar vermeden insanların enerji ve su ihtiyaçlarını karşılayabiliriz. Birlikte, daha iyi bir gelecek kurabiliriz.

Bölgesel İlişkiler

Uluslar arası Nehirler Ağı (IRN)

1847 Berkeley Way
Berkeley CA 94703, ABD
TEL: + 1 510 848 1155

Email: info@irn.org
İnternet: www.irn.org

Tahrip edici barajlarla mücadele eden yerel topluluklara ve STK'lara destek sağlar.

Afrika

Afrika Nehirler Ağı
C/- Mr. Frank Muramuzi
Profesyonel Çevreciler Ulusal Birliği (NAPE), Uganda
Posta Kutusu: 29909, Kampala, Uganda
TEL: + 256 77 492362
Email: nape@nape.or.ug
Web: www.nape.or.ug
Afrika sularının sürdürülebilir kullanımını savunan topluluklar ve STK'lar ağı

Mr. Hope Ogbeide
Su ve Halk Sağlığını Koruma Derneği (SWAPHEP), Nijerya
248 Uselu-Lagos Road, Ugbouto, Benin City, Nijerya
TEL: + 234 803 742 4999
Email: swaphep@yahoo.com
SWAPHEP, Nijerya'daki yerel halkın temiz suya erişimini arttırmak ve temiz su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini teşvik etmek için çalışır.

Ms. Liane Greeff
Çevresel Kontrol Grubu,
Güney Afrika
Posta Kutusu: 13378
7705 Mowbray, South Africa
TEL: + 27 21 448 2881

Email: rivers@kingsley.co.za

Web: www.emg.org.za

Afrika'daki barajları durdurmak ve nehirleri korumak için çalışan organizasyonlara ve topluluklara destek sağlar.

Avrupa

Avrupa Nehirler Ağı
8 rue Crozatier,
43000 Le Puy, Fransa
TEL: + 33 471 02 08 14
Email: info@riversnet.org
Web: www.ern.org

Avrupa'daki nehirleri korumak için çalışan Avrupalı gruplar, organizasyonlar ve insanların ağı.

Latin Amerika

MAB-Movimento dos Atingidos por Barragens
HIGS Quadra 705, Asa Sul, Bloco K, Casa 11
Brasilia/DF, Brezilya CEP: 70350-711
TEL: + 55 61 3242 8535
Email: mab@mabnacional.org.br
Web: www.mabnacional.org.br
Barajdan etkilenen insanların Brezilya ulusal hareketi.

Ms. Elba Stancich
Taller Ecologista
Casilla de Correo 441
CP 2000-Rosario, Santa Fe, Arjantin
TEL: + 54 341 426 1475
E-mail: info@taller.org.ar
Web: www.taller.org.ar
REDLAR'ı düzenlemede yardımcı olur: Barajlara karşı duran, nehirler, toplulukları ve suyun yanında olan Latin Amerikan Ağı.